

דף עמדה: הצעת תיקון לחוק הגיור

'חוק הגיור' מעביר את סמכות ביצוע הגיור מדיינים לרבני ערים, לרבני מועצות מקומיות, ולרבני יישובים; החוק אושר בוועדת השרים לענייני חקיקה, והוא מקודם לקריאה ראשונה בכנסת. החוק במתכונת המוצעת עלול להביא לאנרכיה הלכתית ולשחיתות, מן הסיבות האלה:

- 1. מקצועיות הדיינים:** הגיור הממלכתי המוכר כיום מתבצע רק על ידי דיינים שהוסמכו והתמנו לכך. הצעת החוק מעניקה את סמכות הגיור והשלכותיו לכל רב עיר, רב אזורי או רב יישוב (כאלף רבנים), ללא דרישת כישורי דייני גיור וללא התחשבות בהכשרתם. האם היינו מסכימים שכל מנהל בית ספר יעניק תעודת בגרות לתלמידיו? והרי הוא מבין בחינוך ובלמידה! האם היינו מסכימים שכל מנהל רפואי בבית חולים יחלק תעודות הסמכה לרופאים? האם זהו אופן התנהלות ראוי של מדינה וחברה סבירה?
- 2. היקף הסמכות:** הצעת החוק אינה מסייגת את סמכות הרבנים, והיא אינה קובעת שהם יוכלו לטפל רק בתושבי העיר או היישוב שבהם הרבנים מכהנים. באופן עקרוני, רב יוכל להקים דוכן גיור לכל המעוניין, והמתגיירים בו יזכו לאזרחות ישראלית מכוח חוק השבות, לרישום 'יהודי' במרשם האוכלוסין וליכולת להינשא בתור יהודים.
- 3. העדר מוכנות המתגיירים:** הגיור כיום מתבצע רק לאחר שהמתגיירים עברו תהליך לימוד חווייתי באולפני גיור מאושרים. לפי הצעת החוק, כל רב מכהן יוכל להעניק יהדות ואזרחות 'לפי מיטב הבנתו והכרתו'.
- 4. חשש לניגוד עניינים:** דייני הגיור כיום הם עובדי מדינה, והם יושבים על כס הגיור כעובדי ציבור. לכן אסורה גישה ישירה אליהם, כפי שאסורה גישה כזו לשופט או לדיין; המעוניינים בגיור או משפחותיהם והחברה שקרובה להם אינם יכולים להשפיע על הדיינים, גם לא באמצעות מתווכים. מובן שאין להם גישה לכיסו של הדיין, אך אם תהיה להם והוא ייתפס - דינו להישפט על קלקלתו. הצעת החוק עלולה להוליד מתווכים שישפיעו על הדיין שאיננו עובד מדינה, בכמה דרכים, כגון: 'כיסוי הוצאות', שכר לימוד, ביטול זמן וכדומה (אפשר לבחון מה מתרחש בטקסי נישואין שעורכים רבנים 'מבוקשים'). וכבר היו דברים מעולם, וכמה רבנים נשפטו והודחו על קלקלות כאלה בתקופה שקדמה להקמת מנהל הגיור הממלכתי בשנת תשנ"ו.

השלכות החוק

ההשלכה של החוק המוצע עלולה לגרום לאנרכיה מבחינת ההכרה הלאומית והדתית בגרים אלו. גם כיום יש ביקורת על חלק מן הגיורים הממלכתיים, אך בדרך כלל גיורים אלו מוכרים בסופו של דבר. הצעת החוק הזאת תגרום למתגיירים להיות מוגדרים לפי

דרגות גיור, ועל הגיורים יושמו 'תוויות', כגון: 'לא עובר' או 'לא כשר', ומובן שתיווצר מהומה סביב ההכרה בהם לצורכי נישואין, קבורה וכדומה.

סיכום

החוק במתכונת הזאת יגרום צער למתגיירים לא מעטים ונזק למערכת הגיור. עם ישראל יקבל את גרי האמת שיבואו בשעריו בשמחה, כשידע שגיורם נעשה לפי מסורת ישראל מדורי דורות: 'עמך עמי ואלהיך אלהי' (רות א, טז).

השמדת אפרוחים

יש איסור מן התורה לגרום צער לבעלי חיים, כפי שנאמר בספר שמות (כג, ה): 'כי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו'. חז"ל למדו מפסוקים אלו בכמה מקומות (כגון בבא מציעא לב ע"א, ובמקומות נוספים) שיש חיוב לדאוג שבעלי החיים לא יסבלו. אחת משבע מצוות בני נח היא האיסור לאכול אבר מן החי, דהיינו לא לאכול חלק מבעל חיים בעודו חי אלא רק לאחר המתתו. בנוגע לטעם מצווה זו כתב הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פמ"ח): 'הוא היותו מקנה ומלמד אכזריות'. אמנם התורה מדגישה שמותר לאכול בעלי חיים - 'כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה' (בראשית ט, ג) - אך כאמור אכילה זו חייבת להיעשות באופן שאינו אכזרי. האיסור שאוסר להתאכזר לבעלי החיים מובא בספריהם של פוסקי הלכה רבים, לדוגמא: רבי יחזקאל לנדא יצא חוצץ (בספרו 'נודע ביהודה', תניינא, יו"ד סי' י) מכמה סיבות נגד אנשים שיוצאים למסעות צייד. אחת מן הסיבות היא גרימת הצער המיותר לבעלי החיים, וכלשונו:

ואמנם מאד אני תמה על גוף הדבר: ולא מצינו איש ציד רק בנמרוד ובעשו, ואין זה דרכי בני אברהם יצחק ויעקב, ואיך ימית איש ישראלי בידים בעלי חיים בלי שום צורך, רק לגמור חמדת זמנו להתעסק בצידה? ומי שהוא איש הצריך לזה, ופרנסתו מצידה כזו, בזה לא שייך אכזריות, והרי שוחטים בהמות וחיות ועופות, וממיתים דגים לצורך האדם, ומה לי טהורים שיאכל משרם, ומה לי טמאים שיאכל ויפרנס עצמו מדמי עורותיהן, אבל מי שאין זה לצורך פרנסתו, ואין עיקר כוונתו כלל בשביל פרנסתו, הוא אכזריות. השומע לי ישכון בטח השקט ושאן בביתו, ולא יאבד זמנו בדברים כאלה.

מדבריו משמע שמותר בהחלט להשתמש בבעלי החיים לצרכיו של האדם, אך אין להתאכזר אליהם. אם כן, מכיוון שאופן הספקת המזון לכלל האוכלוסייה נעשה על ידי ייצור בשר וביצים, אין כל מניעה להוליד אפרוחים ככל הנדרש להספקת ביצים, גם אם לצורך זה יושמדו אפרוחים זכרים. אך השמדה זו חייבת להתבצע באופן שימית את האפרוחים במהירות המרבית ויגרום לאפרוח כאב מזערי ככל האפשר. משרד החקלאות מציע להשמדה זו כמה פעולות: ריסוק, המתה בגז או המתה בחשמל, ויש לבחור את הפעולה שמונעת את סבל האפרוחים במידה האפשרית המרבית. נוסף על כך, כדי להמשיך למנוע את סבל האפרוחים, משרד החקלאות צריך להשקיע משאבים מחקרניים וכלכליים ולחפש דרכים שיצמצמו סבל זה, כגון: זיהוי מינו של האפרוח בעודו בביצה, כדי להשמיד לפני הבקיעה את הביצים שבהם יש אפרוח זכר, או המשכת חיפוש שיטות שיצמצמו את סבל האפרוחים לאחר בקיעתם מן הביצה. יש גם לברור בתהליך הטיפול הגנטי זני תרנגולות בעלות אורך חיים רב יותר ובעלות הספק הטלה רב יותר, כדי להוליד כמות קטנה יותר של אפרוחים בכל שנה.

סירוס בעלי חיים ועיקורם

רקע

בעלי החיים הביתיים מצויים בחברת האדם אלפי שנים, וכבר ביציאת מצרים נאמר: 'לא יחרץ כלב לשנו' (שמות יא, ז). התרבותם המהירה מאוד של בעלי החיים האלה (בעיקר כלבים וחתולים) גורמת לבעיות, והרשויות בארץ ובעולם מתמודדות שנים רבות עם השאלה כיצד לצמצם את התרבות בעלי החיים הביתיים והמשוטטים. האפשרויות המעשיות לצמצום זה הן:

1. המתת בעלי חיים משוטטים.
2. סירוס ועיקור (הוצאת איברי הרבייה וההולדה).
3. עיקור הורמונלי על ידי זריקות או השתלת שבב.

מניעת התרבות בעלי חיים כפי שמקובל כיום במדינה

בחוק צער בעלי חיים (ה'תשנ"ד, תיקון מספר 7 ה'תשס"ח) נאמר (בסעיף 14 א לחוק):
צמצום ההתרבות של בעלי חיים משוטטים: 14א. (א) שר החקלאות ופיתוח הכפר, לאחר התייעצות עם השר להגנת הסביבה, יקבע הוראות לעניין דרכים שבהן תפעל המדינה לצמצום ההתרבות של בעלי חיים משוטטים; בלי לגרוע מהוראות כל דין, תקציב למימון פעולות לפי סעיף זה לא ישמש לשם המתת בעלי חיים. (ב) תקציב שנתי בסך 4.5 מיליון שקלים חדשים למימון פעולות כאמור בסעיף קטן (א).

כאמור בלשון החוק, תקציב זה אינו משמש כלל להמתת בעלי חיים. למעשה, מדי שנה השירותים הוטרינריים מפרסמים קול קורא, ובו מוצעת תמיכה כספית לרשויות המקומיות לבצע מבצע לעיקור בעלי החיים המשוטטים ולסירוסם. סכום הכסף שמוצע לרשויות תלוי במספר בעלי החיים שכל רשות מתחייבת לסרס או לעקר בשטחה, ובמספר התושבים שדרים בה. בזמן האחרון גם עלתה יזמה להצעת חוק שמחייבת כל מי שמעוניין לאמץ כלב או חתול, לסרס אותו.

דיון הלכתי

איסור הסירוס והעיקור בתורה ברור ומוחלט: 'ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לה' ובארצכם לא תעשו' (ויקרא כב, כד). וכך נפסק ברמב"ם (הל' איסורי ביאה פט"ז ה"י):

אסור להפסיד איברי זרע בין באדם בין בבהמה חיה ועוף אחד טמאים ואחד טהורים בין בארץ ישראל בין בחוצה לארץ... וכל המסרס לוקה מן התורה בכל מקום.

איסור סירוס הזכרים הוא מן התורה, ואיסור סירוס הנקבות הוא מדרבנן, כפי שנפסק ב'שלחן ערוך' (אבה"ע סי' ה סעי' יא). מלשון הרמב"ם וה'שלחן ערוך' משמע שאיסור הסירוס הוא איסור הוצאת איברי ההולדה של בעלי החיים. גם פעולה שגורמת לביטול יכולת ההולדה של בעלי חיים באופן קבוע כלולה באיסור זה. אם כן, רק פעולה שגורמת לעיכוב יכולת ההולדה באופן זמני - מותרת, וכפי שכתב הרב פרנק (שו"ת הר צבי, יו"ד סי' כג).

בשוק כיום יש שתי אפשרויות לסירוס ועיקור הורמונליים: הזרקת זריקות מדי כמה חודשים או השתלת שבב שמדכא את הפעילות המינית של בעל החיים בין חצי שנה לשנה.

שתי פעולות אלו הן פעולות שאפשר להתירן מבחינה הלכתית, וכדי להמעיט את אוכלוסיית בעלי החיים יש לעשות אותן ולא פעולות אחרות. במקרים מסוימים, טיפולים אלו גורמים מחלות לבעלי החיים, ויש לפתח חומרים שיגרמו למניעת היריון בעלי החיים, ולא יזיקו להם מעבר לכך. מכיוון שאיסור סירוס נקבות הוא מדרבנן, אם אי אפשר לבצע עיקור וסירוס הורמונליים, מותר לומר לוותר גוי שיעשה סירוס קבוע. היתר זה נאמר על סירוס נקבות בלבד ולא על סירוס זכרים.

המתת בעלי חיים משוטטים

אין איסור לצער בעלי חיים משוטטים שגורמים נזק מוכח וודאי לבני אדם, ומותר להורגם, כפי שמובא בגמרא (סנהדרין ב ע"א): 'הזאב והארי הדוב והנמר והברדלס והנחש... כל הקודם להורגן זכה'. עם זאת, יש להקפיד כמובן שהמתה זו תתבצע באופן שיגרום סבל מזערי לבעלי החיים שיומתו.

סיכום

- א. אין לסרס או לעקר בעלי חיים על ידי הוצאת איברי ההולדה (איברי המין) שלהם, אולם סירוס ועיקור הורמונליים זמניים מותרים על פי ההלכה, ויש לפעול בדרכים אלו.
- ב. כשאין אפשרות לבצע טיפול הורמונלי, מותר להמית את בעלי החיים המשוטטים.
- ג. אפשרות נוספת, שרלוונטית לנקבות בלבד, ורק אם אי אפשר לבצע טיפול הורמונלי, היא לומר לוותר גוי להוציא את איברי המין שלהן.

